

Etterlyser bedre holdninger

■ PORRETTINTERVJU MED JAN ERIK SKJØLÅS

– Stoffavhengige er ikke noe problem. De har problem. Derimot har jeg hatt lyst til å riste personell som jobber i rusomsorgen. Mange har uakseptable holdninger til brukerne.

Tekst Bjørn Arild Østby Foto Marius Sunde Tvinnereim

Jan Erik Skjølås begynte å jobbe i helsevesenet allerede som 18-åring. Han jobber der fortsatt, og vil fortsette med det.

– *Hvorfor rusomsorgen?*

– Fordi jeg elsker å jobbe med disse menneskene. Jeg kan ikke si det samme om rusomsorgen som system eller mange av dem som jobber der. Følte tidlig at her trengs endringer. Det har vært en viktig drivkraft for å fortsette.

De siste ni åra har han jobbet ved Helse- og overdoseteamet i Trondheim. Det er et lavterskel helsetilbud for sprøytenarkomane. Teamet består av tre psykiatriske sykepleiere, spesialsykepleier, jordmor og en psykiatrisk hjelpepleier.

– *Hva kreves i jobben?*

– Faglig kompetanse sier seg selv. Her kreves erfarne helsearbeidere som er forberedt på og kan takle uforutsigbare arbeidsdager. Men det er langt fra tilstrekkelig. Det kreves også mye av deg som person. Stikkord er godt humør, pågangsmot, at man kaller en spade en spade og at man aldri gir opp.

I løpet av åra Skjølås har arbeidet i psykiatrien har det skjedd en liten revolusjon. Ikke bare i forhold til flere desentraliserte tilbud. Også når det gjelder holdninger blant psykiatriske sykepleiere.

– Tidligere var holdningen at det var vi som visste best. Ja visste alt. Brukerne ble i svært liten grad tatt med og lyttet til. Nå opplever jeg at vi som yrkesgruppe i større grad står på egen faglig grunn. Og at vi er blitt flinkere til å tale mot både psykologer og leger når vi er uenige.

Men det er fortsatt mye å gripe fatt i, mener Skjølås.

– Sats på de nyutdannede blir det sagt. Det er en påstand jeg ikke tar sånn uten videre. Alt for ofte opplever jeg at mange unge etter kort tid i yrket alt for lett tar opp i seg gamle holdninger. Derfor er det under sykepleierutdanningen den gode, faglige grunnmuren skal lages - noe du skal være stolt av og flagge når du går ut i praksis.

Det er på gata han trives. Sammen med pasientene, på deres arena.

– Stoffavhengige har mer enn nok kontorer å forholde seg til. De orker sjelden å forholde seg til nok et offentlig kontor. Nitten av tjue avtaler på et sosialkontor brytes. Vi måtte ut til brukerne, sier lederen av helseteamet.

Med vår oppsøkende virksomhet fanger vi opp trender i stoffmiljøet, og får bedre oversikt over hele mil-

jøet. Ikke bare opiatbrukerne. I Trondheim er det i dag registrert vel 1500 sprøytenarkomane. Disse har et svært sammensatt sykdomsbilde. Stoffavhengighet fører til både psykiske og fysiske problemer.

– Som psykiatrisk sykepleier kan man vurdere helsetilstanden og sykdomsbildet. For oss er det viktig med god sykepleiefaglig kompetanse. Dette

Jan Erik Skjølås

ALDER: 42 år

STILLING: Fagleder ved Helse- og overdoseteamet, Trondheim kommune.

BAKGRUNN: Han har videreutdanning innen psykiatrisk sykepleie, administrasjon og ledelse, veilednings- og konsultasjonsmetodikk samt tegnspråk. «Årets sykepleier» i Sør-Trøndelag i 2009.

gjelder både somatikk og psykiatri. For alle i rusmiljøet vil i større eller mindre grad stifte bekjentskap med psykiske problemer. Depresjon, angst, psykoser, selvmordsproblematikk er vanlige diagnoser for stoffavhengige, sier Skjølås.

Teamet har tett samarbeid med ambulansetjenesten, AMK-sentralen og sykehuset.

– På sykehuset får vi mulighet til å være alene med pasienten. Ved overdoser prater vi åpent og direkte om hva som har skjedd og hvor heldig han eller hun er som fortsatt er i live. Vi prater helt bevisst om dødsangsten og mange får også på sykehuset en første aha-opplevelse, den første innsikten i alvor. Her kan vi faktisk motivere til behandling og gi de mulighetene til

fjorten dagers opphold på en kriseplass og deretter opphold på en behandlingsinstitusjon, dersom det finnes tilgjengelige akutt plasser, sier Skjølås

– Blir du ikke nedfor av stadig å være tett på så mange triste skjebner?

– Nei, gjort er gjort og noe du ikke har mulighet til å forandre. Her må vi se framover, sier Jan Erik Skjølås. Fortsatt opplever han hver dag som en fest.